Ibhic
BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Jaarverslag BHIC 2025

Op koers

DE SPEUR

Voorwoord

Op koers

We liggen op koers met onze doelstellingen uit het meerjarenplan 2023-2026. Met de realisatie van ons e-depot hebben we een belangrijke stap gezet in de duurzame toegankelijkheid van onze archieven. We zijn hét Genealogisch Centrum van Brabant met de inmiddels volledig gedigitaliseerde burgerlijke stand en dankzij de vele vrijwilligers die zich daarvoor hebben ingezet. Samen met andere Brabantse archieforganisaties zijn inmiddels 3000 films via BrabantinBeelden ontsloten. We schrijven geschiedenis met de onderzoeken van onze fellows, de prachtige verhalen in de podcasts. Onze nieuwsbrief bereikt inmiddels meer dan 8000 abonnees, onze website wordt jaarlijks 1,4 miljoen keer bezocht. Met behulp van de vele digitale bezoekers blijven we informatie delen en verhalen over Brabant vertellen. We laten vele stemmen aan het woord, ook de stemmen die in het archief nauwelijks aan bod komen omdat ze in de minderheid waren of tot een kwetsbare groep behoorden.

De digitalisering van onze dienstverlening gaat door

De verdergaande digitalisering stelt ons ook de komende periode voor uitdagingen. De informatie moet duurzaam toegankelijk blijven. De omvang van de informatie neemt toe en dat vraagt om een stevigere selectie bij de bron. De kosten van digitalisering stijgen. Over de authenticiteit van de informatie moet geen twijfel bestaan, ook niet als we AI inzetten. Onze digitale bezoekers verwachten een directe open toegang en tegelijkertijd moeten we de privacyaspecten goed afwegen. We zetten AI in vanuit de doelstelling dat deze ondersteunend moet zijn in onze taken, waarbij we het belang van betrouwbare informatie en de ethische en juridische aspecten goed borgen.

Maar digitalisering biedt ook kansen. Als BHIC lopen we hierin al enkele jaren voorop en dat betaalt zich uit. Met de certificering van ons e-depot laten we zien dat we een betrouwbare partner zijn voor onze aangesloten overheden: een kwaliteitsstempel op het duurzaam en toegankelijk archief. We merken bovendien dat onze overheidspartners ons goed weten te vinden: de adviesvragen nemen toe. We willen hierin met voldoende kwaliteit kunnen blijven leveren.

We bereiden ons voor op de nieuwe Archiefwet

Per 1 januari 2027 treedt de nieuwe Archiefwet in werking. Dat heeft voor het BHIC als provinciaal rijksarchief consequenties. De overbrengingstermijn voor archivering wordt vanaf dat moment verkort van twintig jaar naar tien jaar. Daarnaast heeft het Rijk besloten om uit onze gemeenschappelijke regeling te stappen. Dat leidt ertoe dat het bestuur vanaf 2027 alleen nog bestaat uit onze regionale partners (gemeenten en waterschappen). Met het Rijk hebben we het afgelopen jaar afspraken gemaakt over hoe we de samenwerking en de financiering ook voor de toekomst goed blijven invullen.

Ontwikkelingen op de Citadel bieden nieuwe mogelijkheden

In 2025 hebben we ook onze nieuwe buren verwelkomd. Erfgoed Brabant is in oktober geland in het voormalige restauratieatelier. Dat biedt de mogelijkheid om gezamenlijk vanuit de Citadel als dé Brabantse archief- en erfgoedlocatie naar buiten te treden. En daarmee een nog breder publiek bekend te maken met onze activiteiten. Met de stedelijke ontwikkelingen aan de noordkant van onze locatie, verwachten we dat de Citadel op termijn meer bezocht gaat worden. We willen de kansen die deze ontwikkeling biedt benutten, maar ook de kracht van onze locatie behouden: de sereniteit en het 'even mogen stilstaan' in de rust van een steeds drukkere omgeving.

Tot slot

Deze ontwikkelingen geven vertrouwen voor de toekomst. Daarbij voelen we ons gesteund door onze deelnemers, de gemeenten en waterschappen, en de vele andere overheidsorganisaties die hun archief aan het BHIC toevertrouwen. Die steun is immers de allerbelangrijkste voorwaarde om als BHIC te kunnen blijven doen waar we goed in zijn: archief bewaren, beheren en ontsluiten. En de prachtige verhalen die er in verscholen liggen, buiten onze muren in de spotlights zetten.

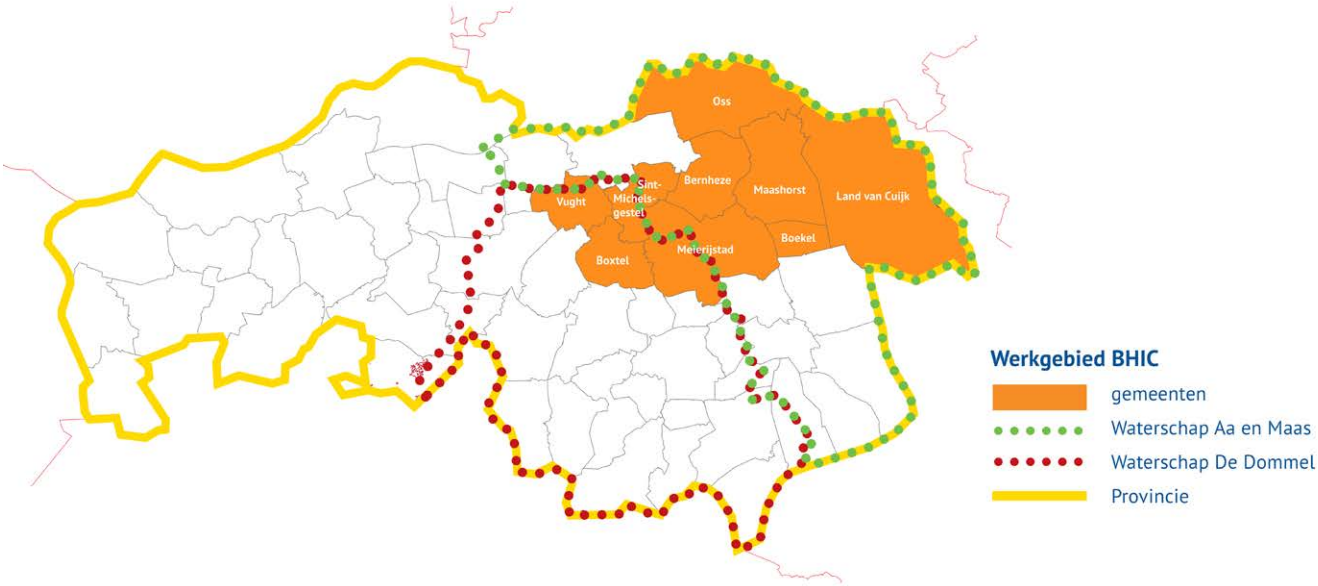
Ivka Orbon
Directeur Brabants Historisch Informatie Centrum

Collectie: Het hart van ons werk

Collectie

Het BHIC heeft de wettelijke taak om de collectie van onze aangesloten overheidspartners te bewaren, te beheren en te ontsluiten. Daarnaast houden we toezicht op de informatiehuishouding van aangesloten partners. En hebben we de zorg voor een aantal bijzondere particuliere collecties.

Aangesloten partners

Deelnemers	Dienstverleningsovereenkomst partners	Rijksinstellingen in de provincie	Overige partners
Rijk	Provincie Noord-Brabant	TU Eindhoven	Zuidelijke Rekenkamer
Gemeente Bernheze	Waterschap Brabantse Delta	Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Port of Moerdijk
Gemeente Boekel	Heesch-West	Rechtbank Oost-Brabant	
Gemeente Boxtel	Belastingsamenwerking Oost-Brabant		
Gemeente Land van Cuijk	Omgevingsdienst Brabant Noord		
Gemeente Maashorst	Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant		
Gemeente Meierijstad	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant		
Gemeente Oss	Aquon		
Gemeente Sint-Michielsgestel	WSD		
Gemeente Vught	Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant		
Waterschap Aa en Maas			
Waterschap De Dommel			

Het e-depot

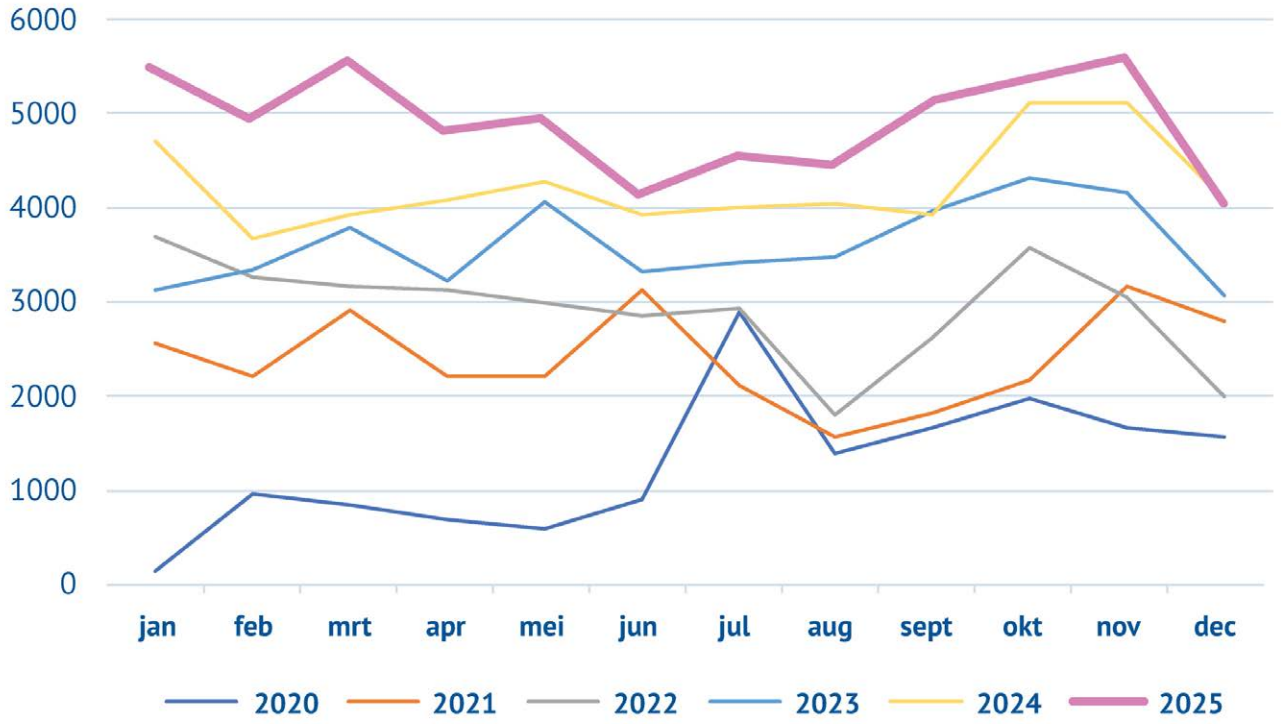
In het e-depot worden digitale bestanden opgenomen en duurzaam toegankelijk gemaakt. Het BHIC is al enkele jaren in het bezit ervan. Daarbij gaat het met name om overheidsarchieven. Dit jaar hebben de Provincie Noord-Brabant en gemeente Maashorst meerdere gedigitaliseerde archieven overgebracht. Ook de eerste particuliere archieven zijn opgenomen. Het gebruik van het depot groeit hard. Eind 2024 werd voor het eerst meer dan 5000 keer per maand een document aangevraagd. Deze trend heeft zich voortgezet; in vijf maanden kwamen we nu boven dit cijfer van 5000 aanvragen per maand.

Adviseur digitale informatie

Hugo van der Zande

"Met ons eigen e-depot zijn we continu bezig om de vele smaken van digitaal archief duurzaam te bewaren en op een prettige manier beschikbaar te stellen voor zowel burger als ambtenaar. Daarnaast adviseren we onze partners met uiteenlopende vraagstukken over hun eigen informatiehuishouding."

Gebruik e-depot

Om de archieven van overheden makkelijker over te nemen is het praktisch als de gegevens over de archiefstukken in een format worden aangeleverd, zodat het BHIC ze rechtstreeks kan inlezen in het systeem. Hiervoor wordt landelijk gebruik gemaakt van de standaard 'Metagegevens voor duurzaam toegankelijke overheidsinformatie' (MDTO). In 2025 is het digitaal depot zo ingericht dat gegevens die conform deze standaard worden aangeleverd meteen kunnen worden opgenomen in dit depot.

Een belangrijke mijlpaal is dat we het Core Trust Seal hebben ontvangen: een internationaal certificaat voor digitale duurzame en betrouwbare informatie. Dat biedt vertrouwen aan de overheidsorganisaties die bij het BHIC zijn aangesloten. Daarmee hebben we ook een slag gemaakt in de kwaliteit van onze werkprocessen en procedures. We hebben onze functionaliteiten in het zoekportaal verbeterd. Zo kunnen onze online bezoekers en gebruikers in de studiezaal in één keer een grote hoeveelheid bestanden downloaden.

Twee keer per jaar organiseert het team Relatiebeheer van het BHIC een DIV kennisbijeenkomst voor de collega's bij de aangesloten overheden. (foto BHIC)

Inspectie, Toezicht en Advies

Het doen van een inspectie is een wettelijke taak. Het is van belang dat de archieven vanaf het begin goed geordend worden, zodat ze bij het moment van overbrenging naar het BHIC al goed beschreven en materieel verzorgd zijn. Dit jaar hebben we bij tien organisaties een inspectie uitgevoerd. Daarnaast geven we advies op het gebied van selectie en vernietiging, vervanging en migratie en ondersteunen we de overheidspartners bij het overbrengen van hun archieven.

De gesprekken met de overheidspartners richten zich steeds meer op advies aan de bron van de informatiehuishouding. Dat is nodig omdat de digitalisering leidt tot omvangrijkere en complexere data en informatie. Door vanaf het begin van een proces onze overheidspartners met raad en daad terzijde te staan, houden we beter overzicht in het werk op het moment van overbrenging. Daarnaast informeren we onze deelnemers over de vereisten van de nieuwe Archiefwet die per 1 januari 2027 van kracht gaat.

Twee keer per jaar organiseren we een kennisbijeenkomst voor de DIV-medewerkers van onze overheidspartners. Dit jaar stonden onder andere de uitdagingen die de nieuwe wet- en regelgeving met zich meebrengt centraal.

Specialist inventarisatie & toegankelijkheid

Elise Kleuskens

"Wanneer archieven bij ons aankomen, zijn ze vaak nog niet raadpleegbaar. Ik beschrijf de stukken, zodat alle informatie goed terug te vinden is via onze website en in de studiezaal. Op die manier groeit het geheugen van Brabant weer een stukje."

Ontwikkelingen in onze collectie in 2025

In 2025 hebben we een aantal papieren archieven van gemeenten van voor de herindeling kunnen afsluiten en overbrengen naar het BHIC. Denk bijvoorbeeld aan het bestuursarchief gemeente Sint Anthonis 1994-2003 (nu onderdeel van de gemeente Land van Cuijk) en de diverse archieven van Erp, Veghel, Sint-Oedenrode en Schijndel (Meierijstad). We hebben ook vele archieven van gemeenten toegankelijk gemaakt. Het oudste archief is dat van het dorpsbestuur Liempde uit de periode 1592-1810.

Daarnaast hebben we weer een aantal bijzondere particuliere archieven ontvangen.
Een paar voorbeelden:

- *Een doos met middeleeuwse oorkonden van het Bisdom Den Bosch is de oudste aanwinst dit jaar.*
- *Vaak zijn de bijzondere aanwinsten onderdeel van onderzoek en publicatie. Het archief over Truus Smulders, de eerste vrouwelijke burgemeester in Nederland, is er daar één van. Dit archief is geschonken door Klaas Tammes, de schrijver van 'De ambtsketen veroverd'. Het bevat bijzondere geluidsfragmenten van geïnterviewden die Truus Smulders gekend hebben. De publicatie is te vinden in de bibliotheek van het BHIC.*
- *De Tweede Wereldoorlog spreekt ook tachtig jaar na de bevrijding nog tot de verbeelding. De honderd brieven uit de Tweede Wereldoorlog (1938-1946) aan Toos van Ginneken bieden een bijzonder inkijkje in de correspondentie van Engelse en Schotse soldaten die tijdens de oorlog een tijd bij de familie Van Ginneken in Bergen op Zoom verbleven.*
- *Het verzetsarchief van Jeanne 'Puck' Fermont (1944-1945) doet verslag van alle activiteiten en plannen van de Stoottroepen in de periode tussen 5 en 14 september 1944. Dit archief is geschonken nadat journalist Mijke van Wijk het heeft gebruikt voor de twee podcasts over haar familie: 'Tante Jos', verzetsheldin en 'Oom Matje', die zich bij de NSB had aangesloten.*

Ook onze bibliotheek is aangevuld met bijzondere publicaties. Zo beschrijft Luc Brants in zijn boek 'Vijf eeuwen queer Breda' de geschiedenis van seksuele- en genderdiversiteit in Breda en West-Brabant. Hij laat zien hoe lhbti'ers zich door de eeuwen heen hebben bewogen tussen vervolging en organisatie. Veel nieuwe publicaties gaan over de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog voor het dagelijks leven in Brabant. Denk aan 'Het andere verhaal van Noord-Brabant en de Noord-Brabanders in de Tweede Wereldoorlog' van Arnoud-Jan Bijsterveld e.a. Of aan de mooi geïllustreerde uitgave 'De vergeten gezichten van Brabant: tussen oorlog en vrede' van Ben Damen, over de persoonlijke levensverhalen van verschillende oorlogsslachtoffers in Oost- en Midden-Brabant.

Kerfstok

Dit jaar heeft één van onze historische items een heel andere weg afgelegd: ons kerfstokje is één van de pronkstukken van de tentoonstelling 'Thuis in de 17e eeuw' in het Rijksmuseum. Het kerfstokje was een alledaags voorwerp in de 17e eeuw: met de streepjes in de kerfstok werd de rekening bij de bakker bijgehouden. Het is een landelijk uniek exemplaar: deze voorwerpen verdwenen in die tijd na gebruik in het haardvuur, dus er zijn geen andere exemplaren bekend.

Kerfstok uit de collectie van het BHIC in het Rijksmuseum in Amsterdam tijdens de tentoonstelling 'Thuis in de 17e eeuw'. (foto BHIC)

Meer publiek, meer divers publiek, meer tevreden publiek

Publiek

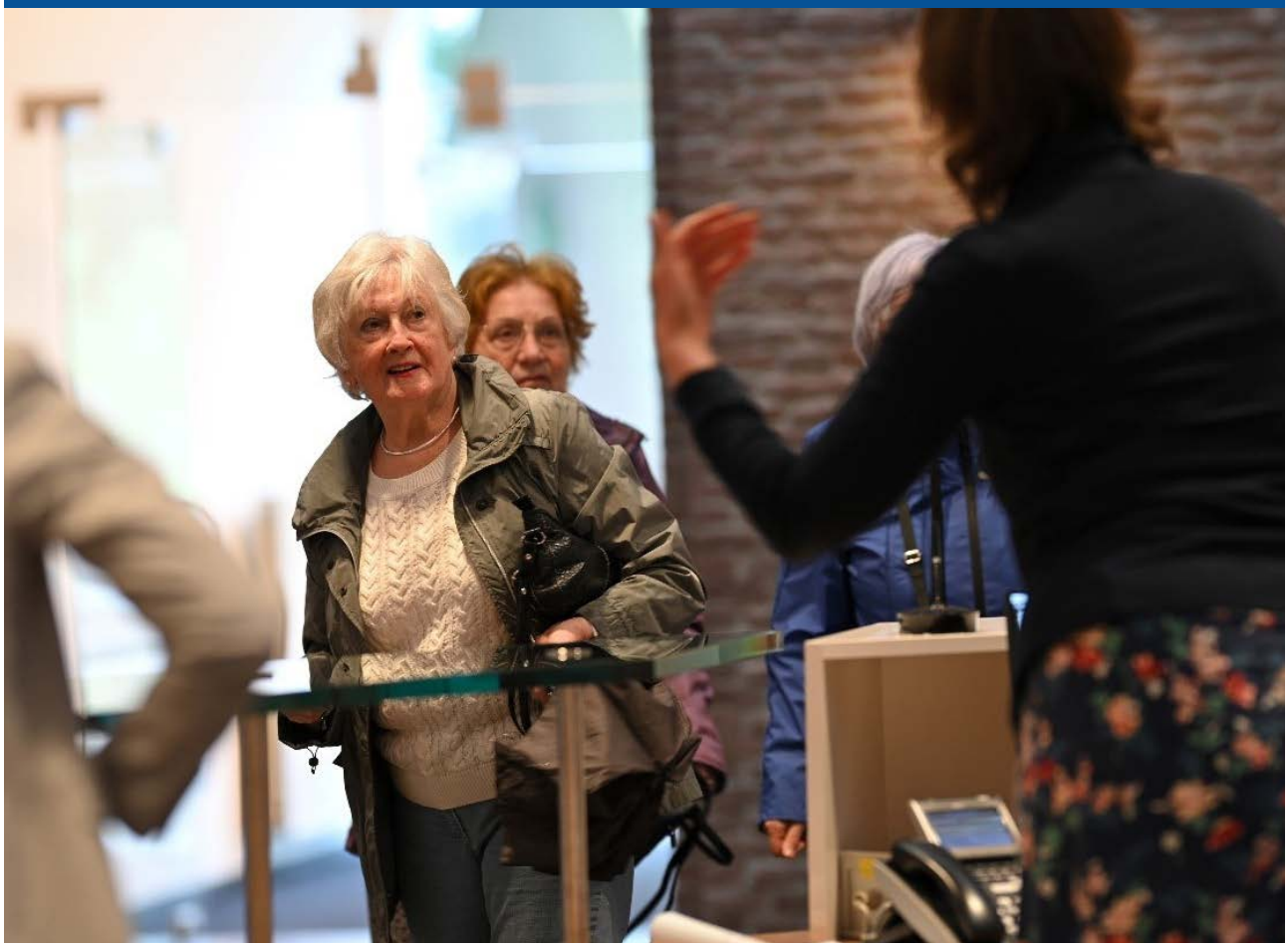
Onze dienstverlening is de kern in onze doelstelling om een breed, divers en meer tevreden publiek te bereiken. We maken onze archieven toegankelijk door onze bezoekers goed en snel op weg te helpen. En we maken ze laagdrempelig door de verhalen uit onze bronnen te vertellen en de geschiedenis van Brabant uit onze archieven te laten beleven.

Kwaliteitsmonitor Dienstverlening Archieven

Eens in de twee jaar wordt binnen de archiefsector de Kwaliteitsmonitor Dienstverlening uitgevoerd. Met trots kunnen we melden dat we een prachtige 8,5 scoorden. Dat hoge cijfer wordt bevestigd door de positieve reacties die we ontvangen, zoals deze mooie waardering:

> *"Het BHIC is de fijnste archiefinstelling die ik ken. Compliment voor hoe de informatie ontsloten en ondersteund wordt."*

Met meer dan 1000 respondenten valt ook de hoge betrokkenheid op. Dat zegt veel over de positie van het BHIC als koploper in (digitale) dienstverlening en het bereiken en aan ons binden van mensen. Zowel het cijfer als het aantal respondenten zijn het op-één-na-hoogste van heel Nederland.

Het BHIC is dik geslaagd met het rapportcijfer 8,5. (foto Jaap Joris Vens, Superformosa)

De website

De website is onze belangrijkste toegang tot alles wat we in huis hebben aan kennis en informatie, producten en diensten, hulp en duiding. Ons digitaal bereik is substantieel, ver boven het landelijk gemiddelde. Bhic.nl werd in 2025 ca. 1.380.000 keer bezocht, de themawebsites (zoals BrabantinBeelden, Wierook, Wijwater & Worstenbrood en Brabantse gesneuvelden) werden gezamenlijk 407.000 keer bezocht.

Veel aandacht is dit jaar uitgegaan naar de opstart van de nieuwe website. De huidige website bestaat inmiddels al zo'n twaalf jaar. Alhoewel gebruikers er per saldo tevreden mee zijn, lopen we bij de doorontwikkeling tegen technische beperkingen aan. Ook worden digitale toegankelijkheid en informatiebeveiliging steeds belangrijker. We verwachten eind 2026 met een nog betere website live te kunnen gaan.

De studiezaal en het CABR

De fysieke studiezaal blijft ook in digitale tijden onmisbaar. We helpen er de mensen in hun onderzoek. Fysiek bezoek is ook nodig om de beperkt openbare dossiers in te zien die gevoelige, vaak persoonlijke informatie bevatten. Een voorbeeld hiervan is het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR): de archieven van direct na de oorlog. Het CABR was alleen nog toegankelijk bij het Nationaal Archief in Den Haag. Gezien de vele geïnteresseerde bezoekers hebben we met het Nationaal Archief de mogelijkheid voorbereid van inzage bij de decentrale rijksarchieven. Vanaf 2 februari 2026 is deze voorziening tijdelijk ook bij het BHIC beschikbaar. Een helpende hand en een luisterend oor kan dan nodig zijn.

Medewerker dienstverlening

Lisette Kuijper

"Rond de oorlog leven nog steeds veel vragen. Wat heeft mijn oma allemaal meegemaakt? Wat heeft onze opa precies gedaan? Het is dankbaar werk om samen met mensen die ontbrekende puzzelstukjes in hun familieverhaal te kunnen leggen."

Hét Genealogisch Centrum

Genealogie gaat over onderzoek naar je wortels: over waar je vandaan komt, waar je bij hoort en met wie je je verbonden voelt. Het gaat over onderzoek naar je identiteit. Om dit mogelijk te maken hebben we ook dit jaar weer volop geïnvesteerd in het digitaliseren en indiceren van alle documenten in de burgerlijke stand, de belangrijkste bron voor genealogisch onderzoek. Daarnaast zijn maar liefst 100.000 memories van successie (belasting op nalatenschappen) online gekomen; gescand en op naam toegankelijk gemaakt. Die geven inzicht in bezit – of gebrek daaraan – van Brabanders in de periode 1903-1927. Genealogen, wetenschappers en heemkundigen maken veel gebruik van deze onderzoeksbron.

Onze vrijwilligers ondersteunen ons op verschillende manieren. Grote projecten zijn het indiceren van de burgerlijke stand en kerkelijke doop-, trouw- en begraafboeken. Tegelijkertijd maken we de omslag van indiceren door vrijwilligers naar transcriberen door AI. Maar vrijwilligers blijven nodig om AI te trainen én te controleren.

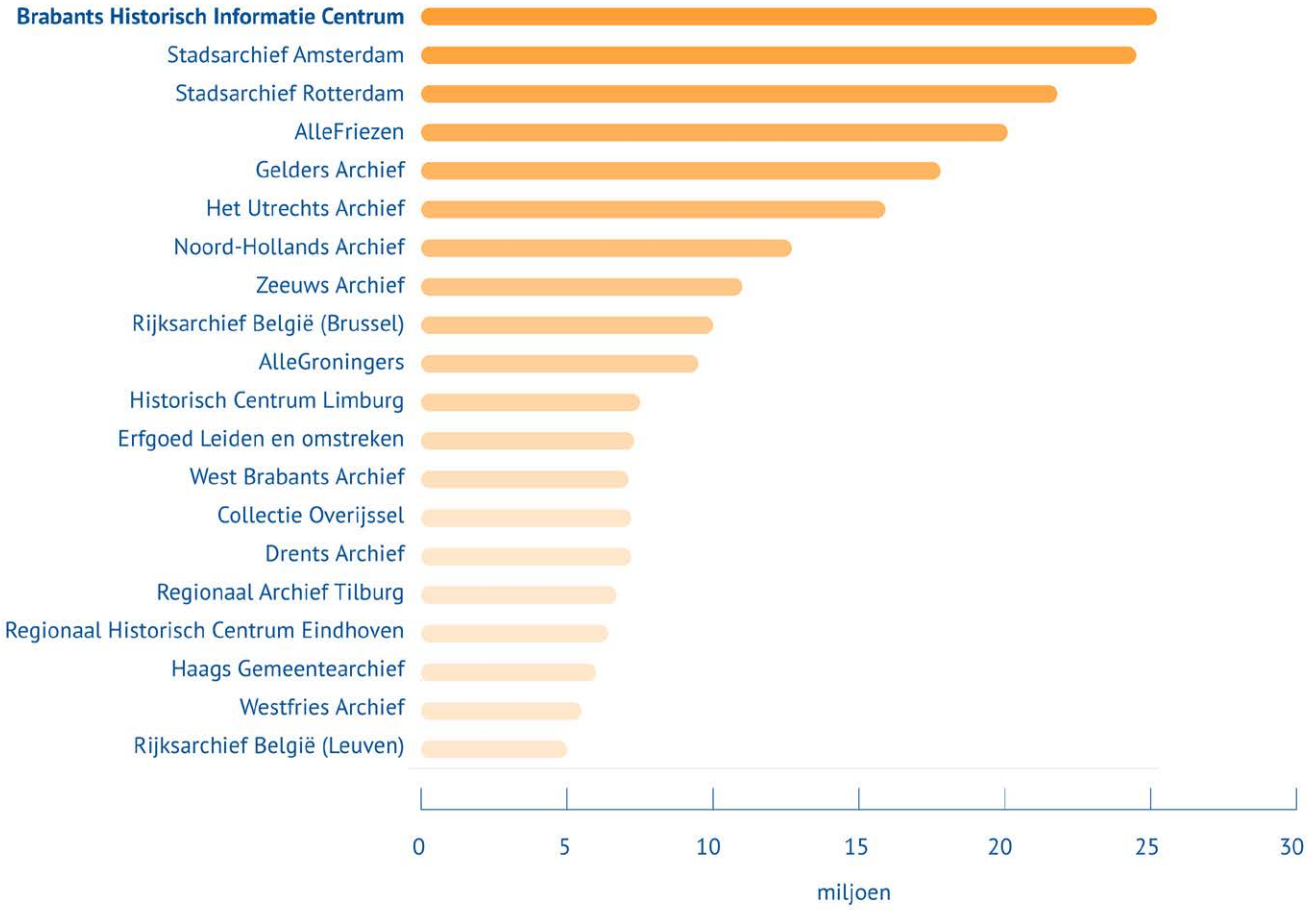

Het BHIC is trots op zijn vele vrijwilligers en koestert ze daarom ook. (foto BHIC)

Een goed voorbeeld van AI in combinatie met de hulp van onze vrijwilligers is de inzet op de kwaliteitsverbetering van de database. Ondanks secure invoer en vaak nog een controleslag door vrijwilligers sluipen er bij het overnemen van gegevens altijd foutjes in de invoer. Bijvoorbeeld door leesproblemen van oude handschriften of gewoon tikfouten. We zetten nu een computerscript in om fouten te signaleren. Dat levert op meer dan 24 miljoen persoonsvermeldingen natuurlijk een substantieel aantal op. Meer dan 52.000 foutjes zijn vervolgens door één (!) vrijwilliger nagelopen en gecorrigeerd. Door eigen collega's zijn nog eens 7000 reguliere foutmeldingen nagekeken en gecorrigeerd. Dat is op het totaal maar een kwart procent, maar wél van belang. Zo kan AI beter afzonderlijke persoonsvermeldingen koppelen aan dezelfde persoon (bijvoorbeeld een memorie van successie aan een geboorteakte, een huwelijksakte of een registratie in de gevangenis).

Onderstaande tabel laat het aantal persoonsvermeldingen zien dat archiefinstellingen in Nederland en België via open data beschikbaar stellen aan het platform Open Archieven. De cijfers geven inzicht in de omvang van de toegankelijke archiefinformatie en maken zichtbaar in welke mate archieven bijdragen aan het breed ontsluiten van persoonsgegevens voor onderzoek.

Aantal persoonsvermeldingen

Publieksdag Familiesporen

Met het Nationaal Slavernijmuseum en de Stichting Comité Keti Koti 's-Hertogenbosch hebben we de publieksdag Familiesporen georganiseerd. Bezoekers woonden lezingen bij (o.a. door oud-fellow Joris Martens: 'Geen verre geschiedenis, Brabantse banden met het slavernijverleden') en konden onder begeleiding in de studiezaal werken aan hun eigen familieonderzoek, geholpen door experts van het BHIC en een Surinaams en Caribisch specialist. Deze dag leverde indrukwekkende gesprekken en verrassende archiefvondsten op. Bovendien bereikten we een publiek dat doorgaans niet naar de Citadel komt en leerden we ook zelf over verborgen sporen van slavernijverleden in onze archieven.

Zelf onderzoek doen tijdens Familiesporen, de publieksdag over familiegeschiedenis en slavernijverleden in het BHIC in 's-Hertogenbosch. (foto BHIC)

Medewerker dienstverlening

Arnout van Erp

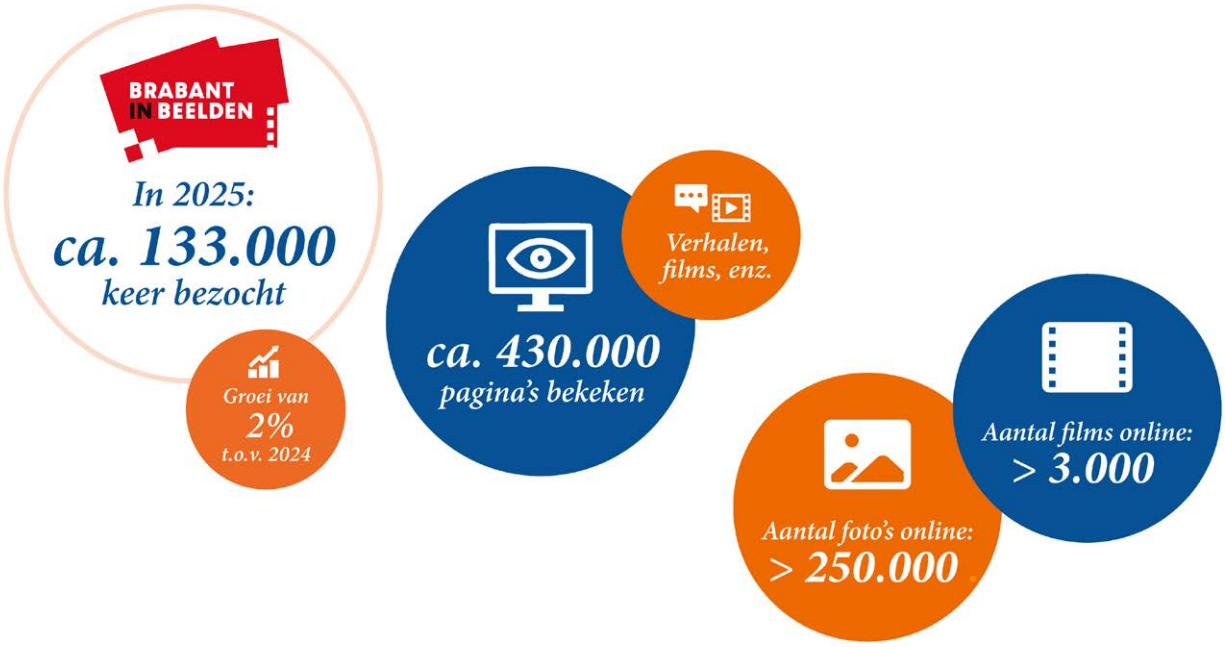
"We zetten steeds vaker AI in om historische teksten te transcriberen. Maar AI systemen moeten goed worden getraind en zijn niet foutloos. Daarom verzorg ik voor mijn collega's ook een cursus oude handschriften lezen. Uitdagend en nuttig!"

Paleografie

Het lezen van oude handschriften is nog altijd nodig: we acquireren een middeleeuws charter, een bezoeker stelt een vraag over een 19e-eeuwse akte, resultaten van AI-transcripties moeten worden gecheckt. Maar deze kennis is steeds minder aanwezig. Paleografie maakt bijvoorbeeld geen deel meer uit van het lesprogramma van archiefopleidingen. Er is daarom voor en door collega's een interne en zeer goed bezochte cursus oud schrift verzorgd.

Het BHIC heeft bovendien de Vlaams-Nederlandse 'paleografiekampioenschappen' gecoördineerd. Deze wedstrijd wordt om de paar jaar georganiseerd door het team achter 'Wat staat daer?' en de Vlaamse Rijksarchiefdienst. De voorronde vindt online plaats en de finaledag vond dit jaar in Sint-Truiden plaats in de prachtige Academiezaal, onder leiding van de schrijver en dichter Rick de Leeuw. Zoals dat gaat met taalwedstrijden gingen de Belgen er met de meeste prijzen vandoor, maar het was een fijne middag om te puzzelen op oude handschriften en het belang van dit ambacht wederom samen te ervaren.

BrabantinBeelden

Eén beeld zegt meer dan 1000 woorden. Daarom trekt het BHIC de kar van hét foto- en filmarchief van Brabant: BrabantinBeelden. Een geschiedenisboek van Brabant in beeld en geluid. Jaarlijks werkt het team van BrabantinBeelden samen met alle overige archiefdiensten in Brabant aan een klein of groot thema. Dit jaar is het tijd voor kermis in Brabant; voor iedereen en overal herkenbaar maar toch bol van lokale tradities. Nostalgische foto's, prachtige films, herinneringen en verhalen, maar ook aandacht voor bekende kermisfamilies en de ontwikkeling van attracties. Tussendoor is er door BrabantinBeelden weer volop meegewerkt aan programma's als Nederland op Film (met Wim Daniëls), voor Omroep Brabant, Dtv, Brabants Dagblad, enz. BrabantinBeelden is een echte naam geworden onder media en beeldresearchers. Daarnaast hebben we met het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven weer een nieuwe partner in dit netwerk verwelkomd.

Drie bijzondere aanwinsten

Met het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven zijn er tientallen films uit de hoogtijdagen van het Brabantse kloosterleven aan de website toegevoegd. Het kloosterleven drukte een belangrijk stempel op het dagelijkse leven van vele Brabanders. Bijna elke Brabantse familie kende kloosterlingen; sommigen werkten in het pastoraat, het onderwijs en de zorg, anderen vertrokken naar een missiegebied in het buitenland. Maar ook het straatbeeld werd erdoor ingekleurd: denk aan de vele kloosters en kerken, de processies die rondgingen of de Mariakapellen die te vinden zijn langs wegen en op dorpspleinen. De films zijn divers, de collectie is uniek. Denk bijvoorbeeld aan films die een inkijkje geven in het dagelijks leven van contemplatieve kloosters (zogenoemde slotzusters, die na intreding in het klooster geen fysiek contact meer hadden met de buitenwereld).

Amal Ahmed (in 1978 geboren in Mogadishu, Somalië) kwam in 1995 naar Nederland. Als nieuwe Nederlander verwondert Amal zich tijdens fietstochten met haar pleegvader, een historicus, meteen over het Nederlandse landschap, de prachtige monumentale panden, de oude bebouwing en het cultuurlandschap. Ze maakt zich de Nederlandse taal snel eigen, behaalt haar vwo-diploma en kiest voor een studie kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Amal Ahmed fotografeert uit liefde voor architectuur ook veel Brabantse monumenten.

Joop Schellinx (geboren in Maastricht) woont vanaf 1946 in Oss samen met zijn vrouw en vier kinderen. Als chemisch ingenieur werkt hij op laboratoria bij Organon. Daarnaast heeft Schellinx grote belangstelling voor de Brabantse geschiedenis en is hij aangesloten bij het Meertensinstituut, dat de Nederlandse taal en cultuur onderzoekt en documenteert. Fotografie is zijn grootste liefhebberij. Zijn foto's weerspiegelen het naoorlogse Brabant; het boerenleven, de vele ambachten die Brabant rijk was, de familie- en dorpsfeesten, werkend Brabant, het gezinsleven, een kijkje in de fabriek van Organon, maar ook bijvoorbeeld het Kersenfeest in Uden.

Fellows schrijven geschiedenis

Vier talentvolle historici hebben dit jaar met behulp van een fellowship van het BHIC onderzoek verricht:

- ***Xia van Beuningen***, 'Tussen huis en haard: Arbeidsmigratie van Brabantse plattelandsmeiden naar de stad, 1940-1960'

- ***Răzvan Rusu,*** 'Het rad van fortuin blijft draaien: Een sociaalhistorische studie van het naoorlogse woonwagenbeleid in 's-Hertogenbosch, Oss en omstreken (1945-2000)'

- ***Linsey Duijmelink,*** 'Feminisme en onderwijsontwikkelingen: Een historische casestudy in Veghel, Noord-Brabant, 1860-1900'

- ***Ina-Maria Duynhouwer,*** 'Gerechtigheid buiten de rechtszaal? De behandeling en bestraffing van "moffenmeiden" in Noord-Brabant'

Deze fellows zijn inmiddels doorgestroomd in een nieuwe baan, volgend fellowship of promotieonderzoek. Zo geven we jonge onderzoekers een zetje op de arbeidsmarkt, stimuleren we wetenschappelijk onderzoek in onze archieven, bouwen we daar een netwerk op en schrijven we Brabantse geschiedenis. Deze onderzoeken dragen bovendien bij aan een meer representatieve geschiedschrijving van Brabant.

Vele perspectieven in het geheugen van Brabant

In onze doelstelling om meer divers publiek te bereiken is een representatief 'geheugen van Brabant' nodig, een geheugen waarin een divers publiek zich herkent. Archieven zijn immers vooral gevormd door diegenen die het voor het zeggen hebben. Ze geven daarmee geen evenwichtig beeld van het verleden. We willen de geschiedenis van groepen mensen die niet, onevenredig weinig of ronduit negatief gerepresenteerd zijn in het archief zichtbaar maken. Zo geven we ook vrouwen, de lhbtiq+-gemeenschap, actievoerders, migranten en gehandicapten een stem.

Dat vraagt om andere vormen en nieuwe samenwerkingen. Met onder andere COC Noordoost-Brabant zijn stadswandelingen georganiseerd langs vroegere plekken van het uitgaansleven van queers eind vorige eeuw. Deelnemers komen tijdens de wandeling meer te weten over het lhbtiq+-leven in 's-Hertogenbosch van vorige generaties. Op welke plekken kom je de queergeschiedenis tegen? De start vindt steeds plaats op de Citadel, waar deelnemers uitleg krijgen over het platform Queer Brabant en archiefstukken getoond krijgen. Daarmee wordt het belang duidelijk gemaakt van het zichtbaar maken van ieders geschiedenis in het archief.

Ron Loos en Peter Sleutjes van COC Noordoost-Brabant vertellen verhalen en anekdotes over de queergeschiedenis van 's-Hertogenbosch. Hier wandelen ze samen met het team van Queer Brabant. (foto BHIC)

Ook de werkgroep 'probleemwoorden' draagt bij aan bewustwording over al te eenzijdige perspectieven in onze archieven. Zij signaleert bijvoorbeeld kwetsend taalgebruik en werkt aan schrijfwijzers rond inclusief taalgebruik in beschrijvingen van collecties en op de website.

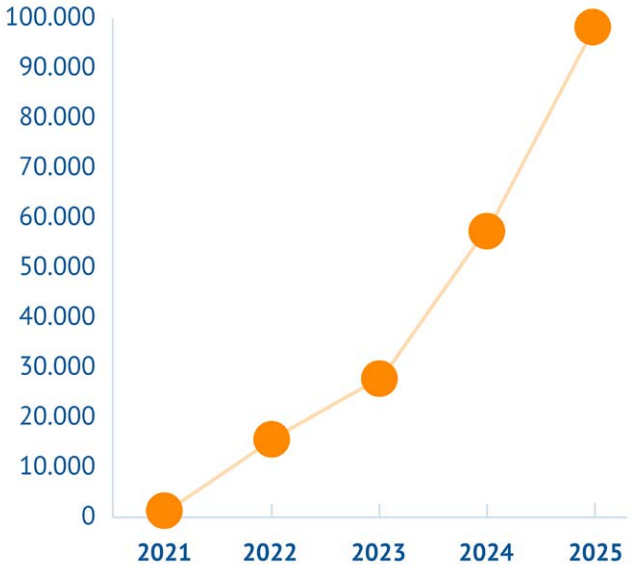

Podcast

Onze podcast ‘Het geheugen van Brabant’ vertelt de onbekende verhalen uit ons archief. Precies op 31 december bereikten we met onze podcast de mijlpaal van 200.000 downloads (beluisterde podcasts). In december 2024 behaalden we de 100.000 dus dit is in één jaar tijd een verdubbeling ten opzichte van de afgelopen jaren bij elkaar opgeteld.

Deze verdubbeling komt vooral door de populaire serie over Marietje Kessels. Een verhaal dat alles in zich heeft: ‘true crime’, een nooit opgeloste moord op een kind, de dubieuze rol van de kerk, een oude rechercheur, een jonge advocaat, enz. Naast het archief hierover dat al in onze depots ligt, hebben we zelfs nieuwe archiefstukken in onze collectie ontdekt. De serie is afgerond met een interview met de makers door Nederlands meester-interviewer Coen Verbraak.

Downloads per jaar

125 jaar na de moord op Marietje Kessels zetten podcastmaker Marilou Nillesen (l) en archivaris Christian van der Ven (r) het onderzoek voort aan de hand van nieuw opgedoken archiefstukken. (foto BHIC)

Citadel open voor publiek

De Citadel staat open voor bezoekers, maar nog niet iedereen kent onze activiteiten en dit prachtige terrein aan de rand van het centrum van 's-Hertogenbosch. Dat willen we natuurlijk veranderen. Daarom stellen we ons terrein beschikbaar voor kleinschalige evenementen: passend bij de uitstraling van de plek en de activiteiten van het BHIC. Daar is ook in 2025 weer veelvuldig gebruik van gemaakt. Het meest vermeldenswaardig zijn de Tuinsessies en Theaterfestival Boulevard, waarbij duizenden bezoekers kennis maakten met de Citadel als plek van rust, cultuur en historie. Met de komst van Erfgoed Brabant in ons verbouwde restauratieatelier hebben we er een buur bij waarmee we de locatie nog beter benutten en we de locatie als hotspot voor archief en erfgoed nog beter op de kaart kunnen zetten.

Hoofd hospitality

Judith de Nijs

"Bezoekers van de studiezaal, deelnemers aan evenementen, toevallige passanten en toeristen, ze zijn allemaal onder de indruk van onze prachtige Citadel. Hun beleving begint steeds hetzelfde: met een glimlach bij de voordeur."

Organisatie in beweging

De organisatie

Het BHIC is volop in beweging. Veranderingen in onze omgeving zoals de verdergaande digitalisering, duurzaamheidseisen en de nieuwe Archiefwet, vragen om een flexibele organisatie die daarop kan inspelen. In 2025 hebben we daar op verschillende manieren in geïnvesteerd.

Bestuur

Met de nieuwe Archiefwet zal het Rijk per 1 januari 2027 geen deel meer uitmaken van onze gemeenschappelijke regeling. Daartoe is de regeling aangepast en hebben alle overige deelnemers via zienswijzen ingestemd met de wijzigingen. Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over de nieuwe invulling van samenwerking en financiering. Zo zal de hoogte van de financiering niet veranderen, maar voortaan via een specifieke uitkering verlopen (SPUK). Bovendien zijn de afspraken over huur, beheer en onderhoud van de Citadel structureel verankerd in een nieuwe huurovereenkomst. Eind 2025 heeft het bestuur van het BHIC ingestemd met de verschillende documenten waarin alle afspraken zijn vastgelegd: het bestuursconvenant, het uittreedplan en de nieuwe huurovereenkomst.

Onze medewerkers

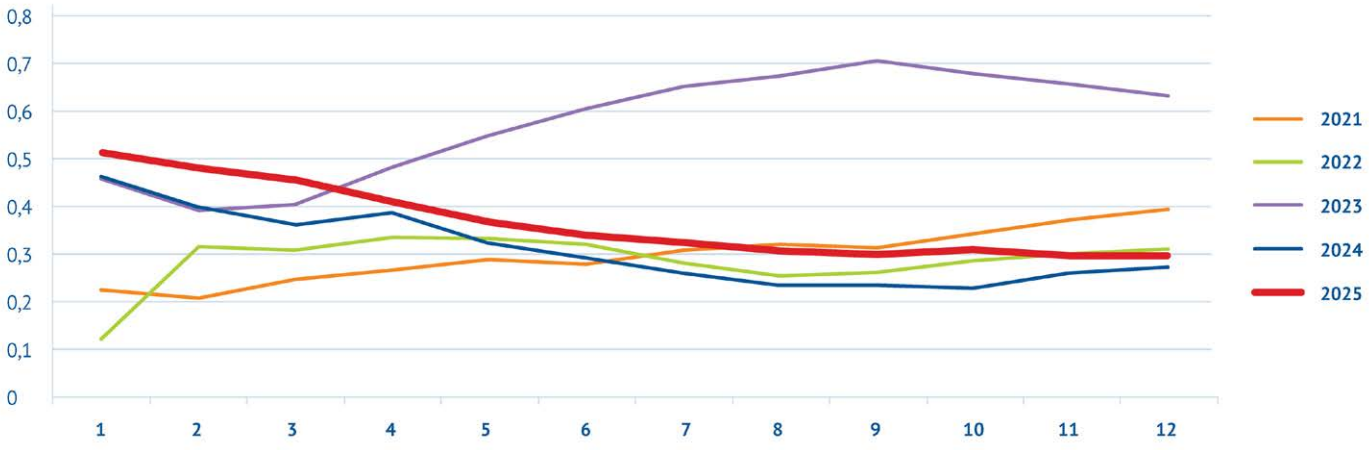
Het BHIC biedt een prettige werkomgeving, waar medewerkers vaak lang blijven. We zijn gestart met een Strategische Personeels Planning, zodat we vroeg talenten signaleren, tijdig voorsorteren op pensionering en (toekomstige) kwetsbaarheden in onze organisatie opvangen en voorkomen. We werken aan een cultuur waarin samenwerking, waardering en aanspreken samengaan. Om die reden is er aandacht besteed aan de gesprekscyclus en het vragen en geven van feedback.

Eind 2025 telde het BHIC 53 medewerkers. Dat is inclusief vijf gedetacheerde medewerkers die het BHIC inleent voor scannen op verzoek en schoonmaak. Relatief veel medewerkers zijn aan het eind van hun loopbaan. Daarom zien we nu en in de komende jaren een snelle verjonging van de leeftijdsopbouw. Het BHIC voldoet, met bijna 6000 uren, ruimschoots aan de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten van 2,68%.

Het ziekteverzuim is na een piek in 2023 weer stabiel: het schommelt tussen de 3% en 5%. In 2025 bedroeg het ziekteverzuim 2,96%. Ter vergelijk: het ziekteverzuim bij de provincies kwam uit op 5,3% (Personeelsmonitor 2024).

Ziekteverzuimpercentages 2021 t/m 2025

In het kader van ARBO hebben we een plan van aanpak opgesteld op basis van de uitgevoerde Risico-Inventarisatie en -Evaluatie. Een aandachtspunt in een archieforganisatie is het voorkomen van te zware belasting als gevolg van het tillen van dozen voor de depotmedewerkers. We starten daarom met een inventarisatie om de feitelijke belasting in beeld te krijgen, zodat we indien nodig adequate voorzieningen kunnen treffen.

ICT en Informatiebeveiliging

Het BHIC wil voldoen aan de eisen van een moderne werkplek. De huidige IT omgeving bij het BHIC is toe aan vernieuwing. Daarom is het besluit genomen tot vervanging van de huidige IT infrastructuur: we investeren in een nieuw server- en dataopslagconcept. Daarnaast is besloten tot vervanging van de huidige telefooncentrale en alle bijkomende zaken (hardware en software).
De implementatie van informatiebeveiliging/BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) is van start gegaan. We hebben het informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld. Met de training Security Awareness vergroten we het bewustzijn van alle BHIC-medewerkers op het gebied van informatieveiligheid.

Gebouwenbeheer

Het Rijk is eigenaar van de Citadel, maar het BHIC is verantwoordelijk voor het reguliere onderhoud en de instandhouding ervan. Er is dit jaar fors verbouwd. Het voormalige restauratieatelier is nu kantoorgebouw dat we verhuren aan Erfgoed Brabant. In het hoofdgebouw hebben we de scanruimte en de vrijwilligersruimte vernieuwd en een opnamestudio en een extra vergaderruimte gerealiseerd.

Met het oog op de nieuwe huurovereenkomst met het Rijk zijn de brandveiligheid, onderhoud, energie en inzicht in wet- en regelgeving beoordeeld, met positief resultaat.

Het BHIC is eigenaar van een locatie in Grave. We gebruiken nog een deel van de depotruimte en een deel wordt verhuurd. Samen met Mooiland en de gemeente Land van Cuijk, de andere eigenaren, voeren we de taken uit rond de gezamenlijke installaties en bouwkundige zaken.

Verduurzaming

Het verduurzamen van het monumentale gebouw is een extra uitdaging. We maken gebruik van de kennis en deskundigheid van externen, bijvoorbeeld van de Monumentenwacht Noord-Brabant.

In 2025 zijn we verder gegaan met verduurzamingsmaatregelen:

- We hebben geïnvesteerd in de monitorings-systemen voor het energiegebruik. Zodat we op basis daarvan gerichte vervolginvesteringen kunnen uitvoeren.
- In vervolg op een pilot stappen we over op ledverlichting in alle depots, de kantoren en de publieke ruimtes.
- De nieuwe Archiefwet stelt flexibelere klimaateisen voor de depots. Dat geeft ons meer mogelijkheden om het energieverbruik terug te dringen. Vooruitlopend op de nieuwe regels optimaliseren we de klimaatinstallaties voor de depots. Daarmee voorzien we een substantiële afname van het energieverbruik.

Facilitair medewerker

Rudy van Heijnsbergen

"Wij zorgen voor het proces waarbij alle technische aspecten van installaties rondom het gebouw en in het gebouw zelf, zorgvuldig worden beheerd. Het omvat het onderhouden, samen met onze geselecteerde aannemers, van zowel het bouwkundige deel als de E- en W-installaties."

Jaarrekening

Balans per 31 december 2025

	31 dec 2025		31 dec 2024	
VASTE ACTIVA				
Materiële vaste activa				
Investeringen met een economisch nut		€ 3.171.845		€ 1.685.053
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraden		€ 0		€ 141
Uitzettingen looptijd < 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	€ 0		€ 0	
Overige vorderingen	€ 17.410		€ 6.354	
		€ 17.410		€ 6.354
Liquide middelen		€ 4.979.473		€ 5.451.096
Overlopende activa		€ 336.712		€ 466.926
Totaal vast activa		**€ 8.505.440**		**€ 7.609.571**

	31 dec 2025		31 dec 2024	
VASTE PASSIVA				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	€ 501.739		€ 433.146	
Bestemmingsreserves	€ 1.047.414		€ 1.133.993	
Gerealiseerde resultaat	€ 20.818		€ 68.593	
		€ 1.569.971		€ 1.635.732
Voorzieningen		€ 5.148.655		€ 4.350.216
Vaste schulden looptijd > 1 jaar				
Binnenlandse banken		€ 880.000		€ 990.000
VLOTTENDE PASSIVA				
Vlottende schulden looptijd < 1 jaar				
Overige schulden		€ 679.197		€ 340.273
Overlopende passiva		€ 227.617		€ 293.349
Totaal		**€ 8.505.440**		**€ 7.609.571**

BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Contact- en bezoekersinformatie

bezoekadres: Zuid-Willemsvaart 2, 5211 NW 's-Hertogenbosch
postadres: Postbus 81, 5201 AB 's-Hertogenbosch
telefoon: 073 – 681 85 00
website: www.bhic.nl
e-mail: info@bhic.nl

Colofon

Dit is het jaarverslag van het BHIC, uitgave maart 2026

Fotografie: Marc Bolsius Fotografie, BWC Pictures - Ben Nienhuis, Jaap Joris Vens, Superformosa en foto's van en uit de collectie van het BHIC
Grafisch ontwerp: Studio Tween
Eindredactie: Margot America, BHIC

De Citadel